

ӨЗӨК

Кытайлык кыргыздардын адабий тили

Сейитбек ИДИРИСОВ

Магистратура, Түркология багыты

Илимий жетекчи:

ф.и.к., доц. Кадыралы КОНКОБАЕВ

Июнь-2007, 93 бет

Аталган магистрдик диссертация төрт бөлүмдөн турат. **Биринчи бөлүмдө** Кытай жергесиндеги кыргыздардын тарыхы тууралуу маалымат берилди. **Экинчи бөлүмдө** кытайлык кыргыздардын адабий тилинин жаралышы, калыптануу баскычтары изилденди. **Үчүнчү бөлүмдө** кытайлык кыргыздардын адабий тилинин графикасы, ал эми **төртүнчү бөлүмдө** орфографиясы иликтенди.

Биринчи бөлүмдөн орун алган Кытай Эл Республикасынын ар кайсы аймактарындагы кыргыздардын тарыхында алардын алатоолук кыргыздардан кандай тарыхый себептерден улам бөлүнүп калгандыгынан жана кайсыл аймактарда жайгашкандыгынан кеңири маалымат берилди. Ошону менен бирге, кытайлык боордоштордун тарыхы 20-кылымга чейинки жана 20-кылымдан бүгүнкү күнгө чейинки делип эки бөлүктө каралды.

Диссертациялык ишибиздин негизги бөлүгүн түзгөн экинчи бөлүмдө “Кытайлык кыргыздардын адабий тилинин жаралышы” деген тема өзгөчө терең иликтөөнү талап кылды. Анткени, аталган маселе буга чейин тилчи-окумуштуулар арасында түрдүү талаш-тартыштарды туудуруп келгендиктен, эки тараптуу окумуштуулардын пикирлерин талдап, тыянак чыгаруу бир топ кыйынга турду.

Соңку эки бөлүмдө кытайлык кыргыздардын адабий тилинин графикасы жана орфографиясы терең иликтөөгө алынып, азыркы кыргыз адабий тили менен салыштырылып, мисалдар менен тастыкталды.

Жыйынтыктап айтканда, бул чакан эмгек факты, далилдерге таянган илимий маалыматтардын негизинде илимий ыкма менен жазылды.

Теманын максаты, актуалдуулугу жана өзгөчөлүгү тууралуу маалымат киришүү бөлүмүнөн орун алды.

ÖZ

Çin'deki Kırgızların Edebi Dili

Seyitbek İDİRİSOV

Yüksek Lisans, Türkoloji Anabilim Dalı

Tez Danışmanı:

Doç. Dr. Kadıralı KONKOBAYEV

Haziran 2007, 93 sayfa

Yüksek Lisans Bitirme Tezimiz dört bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde Çin'deki Kırgızların tarihinden kısaca temas edilmiştir. İkinci bölümde ise, Çin'deki Kırgızların Edebi Dilinin meydana gelmesi ve kalıplaşma devreleri incelenmiştir. Üçüncü bölümde Çin'deki Kırgızların Edebi Dilinin grafiği, dördüncü bölümde de imla özellikleri ele alınmıştır.

İlk bölümde şuan Çin Halk Cumhuriyeti'nin farklı bölgelerinde yaşamakta olan Kırgızların Aladağın eteklerinde yaşayan Kırgızlardan nasıl ve hangi tarihi sebeplerden dolayı ayrı kaldıkları ve bir de şuanda hangi bölgelerde yaşadıkları hakkında bilgi verilmiştir. Bununla beraber Çindeki kardeşlerimizin tarihini 20 .yy.'a kadar ve 20.yy.'ın başlarından bugüne kadar olan dönem diye tarihi iki devreye ayırıp incelemelerimizi buna göre yaptık.

Tezimizin esas bölümü olan ikinci bölümde “Çindeki Kırgızların Edebi Dilinin Meydana Gelmesi” konusunun üzerinde özellikle kapsamlı bir çalışma yaptık. Çünkü bu konu bugüne kadar dilcilerimizin arasında çeşitli tartışmalar sebebiyet veren bir konu olduğu için hassas ve yoğun bir çalışma neticesinde hazırlanmıştır.

Son iki bölümde is; Çin'deki Kırgızların Edebi Dilinin grafiği ve imla özellikleri incelenip, Kırgızistan Kırgızcasıyla karşılaştırma yapıp, örneklerle pekiştirilmiştir.

Bu araştırmamız gerçek kaynaklar ışığında ve ilmi gerçekler esas alınarak hazırlanmıştır.

Konunun amacı, önemi ve özelliği giriş bölümde yer almaktadır.

АННОТАЦИЯ

Литературный язык китайских кыргызов

Сейитбек ИДИРИСОВ

Магистратура, Направление тюркология

Научный руководитель:

к.ф.н. доц. Кадыралы КОНКОБАЕВ

Июнь-2007, 93 стр.

Вышеназванная магистерская диссертация состоит из 4 глав. В первой главе дается история кыргызов живущих в Китае. А во второй главе изучается возникновение и развитие литературного языка китайских кыргызов. В третьей внимание обращено на графику литературного языка китайских кыргызов, в четвертой на орфографию.

В первой главе дается содержательная информация о кыргызах живущих в разных регионах Китайской Народной Республики и об исторических причинах разделения от алатауских кыргызов, также в каких регионах они поселились. Вместе с этим рассматривается история Китая до XX века и с XX века до наших дней в двух частях.

Во второй главе, которая составляет основную часть нашей диссертационной работы, тема «Возникновение литературного языка китайских кыргызов» потребовала более глубокого изучения, так как эта тема является до сих пор спорной между лингвистами-учеными. Поэтому было трудно делать выводы, учитывая разносторонние мнения ученых.

В последних двух главах изучается графика и орфография китайских кыргызов и дается сравнительный анализ с современным кыргызским языком, который закреплен примерами.

В заключении, эта работа основанная на фактах, примерах и научных исследованиях написана научным методом.

Цель, актуальность и особенность этой темы затронута во Введении.

ABSTRACT

The literary language of Chinese Kyrgyz

Seyitbek İDİRİSOV

Master, Department of Turkology

Supervisor:

Dr. Kadirali KONKOBAYEV

June 2007, 93 pages

This dissertation consists of four parts. The first part information is about Kyrgyz people in China. In the second part we have investigated the appearing and developing of the literary language of Chinese Kyrgyz. In the third and fourth parts are evaluations of graphics of the literary language of the Chinese Kyrgyz and of its orthography.

In the first part we have given explicit information about the reasons of separation of Kyrgyz living in different regions of China from Kyrgyz living at Alatau and their placement in those regions. Besides, the history of Chinese Kyrgyz is considered in two parts covering the periods before the XXth century and from the XXth century until now.

In the second main part of this dissertation there was a need for more thorough evaluation of the birth of the literary language of Chinese Kyrgyz due to constantly rising arguments among linguists concerning this topic. It has been really difficult to analyze opinions of scholars of the two sides and make a conclusion.

Together with it in the last two parts there was done a careful study of graphics and orthography of Chinese Kyrgyz, and it was compared with modern Kyrgyz literary language displayed by specific examples.

In brief, this work was carried out with scientific method based on scientific facts and proofs.

The information about the aim, urgency and peculiarity of the topic is given in the introduction part.